

Braxatoris Ondrej (1782-1848) :)

Regionálny vlastivedný bádateľ.

V rokoch 1796-1803 študoval v Banskej Bystrici, Banskej Štiavnici a Miškovci. Od roku 1804 učiteľ a organista v Krupine, člen Učenej spoločnosti banského okolia. Roku 1810 vydal historickú prácu *Letopisové Krupinští*, v ktorej okrem iného zdôrazňuje autochtónnosť Slovanov a sleduje proces asimilácie krupinských Nemcov a Maďarov so Slovákami. Roku 1815 ukončil rukopisnú monografiu, ktorá vznikla v intenciách Tablicovho programu Učenej spoločnosti banského okolia. V historickom úvode vychádza z prác súdobých historikov a slavistov (J. Dobrovský, B. Hacquwt, K. Engel, J. J. Frisch) a dokazuje autochtónnosť Slovákov na našom území. Nasledujúce kapitoly majú etnografický charakter: *Opsáni domu; Kraj anebo roucho; Obyčaje; Mravy; Řeč; Literatúra; Duch a morálka v Horních Uhřích Slováků dedinských*. Dôkladná znalosť materiálu mu umožnila detailne charakterizovať jednotlivé tematické okruhy, sledovať rozdiely v rámci oblasti (napríklad v bývaní roľníkov a valachov), medzi jednotlivými župami (odev, účes a pokrytie hlavy vo Zvolene a Honte a rozdiely medzi Liptovom, Oravou, Turcom). Pri opise rodinných a výročných zvykov, zvykov spojených s prácou a spoločenských zvyklostí uvádza rozdiely medzi roľníkmi a remeselníkmi. Na rozdiel od autorov vlastivedných monografií zo začiatku 19. storočia (Ladislav Bartholomeides, Juraj Ďurkovič, A. Szirmay) prezentuje ľud a jeho kultúru ako samostatný objekt bádania, vyčleňuje ho úplne z vlastivednej charakteristiky kraja. Tým predstavuje novú kvalitu vo vývoji záujmu o ľud na Slovensku, ktorí neskôr vrcholí v diele Jána Čaploviča.